

Frederiksberg den 9. januar 2012.

Til Bestyrelsen for Danmarks Evalueringsinstitut, c/o Bestyrelsesformand Ane Arnth Jensen
og til Repræsentantskabet for Danmarks Evalueringsinstitut, c/o Bestyrelsesformand Jørgen Pater

Vedr.

Alsidig udvikling. Undersøgelse af seks skolars arbejde med at fremme elevernes alsidige udvikling. EVA 2009.

Jeg har undervist i undervisningslære/didaktik og pædagogik i læreruddannelsen fra 1967 til 1999 og været formand for læreruddannelsens censorformandskab 1997-2001. Jeg formoder, at en stor del af de lærere og ledere, EVA har interviewet til ovennævnte undersøgelse, er blevet uddannet i denne periode.

Efter min vurdering er der hverken i artiklen med overskriften: *Mystik. Folkeskolens bløde værdier er diffuse* i Politiken 10.02. 2010 af direktør Agi Csonka og evalueringskonsulent Marianne Buhl Hornskov eller i ovennævnte rapport fra EVA dækning for det billede, der tegnes af folkeskolens lærere som inkompetente, når de beretter om deres praksis i forhold til det, forfatterne har kaldt *en af de mest grundlæggende værdier i skolen*.

Tværtimod giver lærere og ledere, hvor de selv kommer til orde i rapporten, bredt forstået udtryk for en professionalisme, der er i overensstemmelse med folkeskolelovene af 1975 og 1993, og med de værdier, der har præget dansk læreruddannelse i perioden fra 1969 til 2001, og de citerede lærere prøver bredt forstået at berette om netop den praksis, som i tiden fra 1975 til 2003 har bidraget til, at danske skolebørn har udviklet sig som det, de to forfattere til artiklen i Politiken selv kalder *selvstændige, innovative og aktive børn*.

Artiklen skabte et indtryk af danske folkeskolelærere som værende ude af stand til at gøre rede for, hvad det er for værdier, der vejleder dem i deres arbejde. Lærerne kunne således bruge *store ord om "det hele barn"*. Og fælles for de store ord er, hed det i artiklen, at *de bliver indholdstomme og dermed svære at omsætte i pædagogisk praksis*. Men det var vel ikke desto mindre, hvad lærerne havde gjort!

EVA's undersøgelse peger på, skrev artiklens to forfattere, *at skolen kan blive meget bedre til at sætte ord på, hvad alsidig udvikling dækker over. Som det står til i dag, strander definitionen ofte på en skelnen mellem alsidig udvikling og faglighed – mellem de bløde værdier og de faglige mål – samtidig med at de bløde værdier ses som en forudsætning for at lykkes med de faglige resultater*.

Det er uklart, om det er nogle af lærerne, eller det er de to repræsentanter for EVA, der her vrøvler, for hvad har såkaldte bløde værdier med alsidig udvikling at gøre? Og skulle der nu være lærere,

som havde uorden i begreberne, kunne det vel hænge sammen med den begrebsforvirring, der må være opstået, da lovgiverne i 2003 gjorde alsidig personlig udvikling til et mængdefænomen og et emne for faghæfter, og da folkettinget i 2006 satte den enkelte elevs personlighedsudvikling ud på et sidespor i selve formålsparagraffen.

Agi Csonka og Marianne Buhl Hornskov kommer med følgende formaning: *Skolen – lærere og ledere – må tage på sig, at også skolens bløde værdier skal formuleres klart: Hvad vil vi opnå? Og hvordan vil vi gøre...Skolen skal med andre ord kunne tale præcist om, hvad den gør og ikke mindst, hvordan den følger op, hvis det viser sig, at man ikke når de opsatte mål. Hvis vi påstår, at vi i den danske folkeskole er særligt gode til at udvikle selvstændige, innovative og aktive børn, skal vi også kunne vise, hvordan vi gør det.*

Agi Csonka og Marianne Buhl Hornskov bidrog ikke selv med forslag til at sætte ord på, hvad alsidig udvikling dækker over. Tværtimod bidrager de til begrebsforvirringen. De taler fx om *bløde værdier*, og i selve rapporten bruges udtryk som *almene og personlige kompetencer*. Ingen af udtrykkene kan gøres synonyme med alsidig udvikling i folkeskolelovens forstand.

EVA's evalueringskonsulenter bygger deres vurdering af folkeskolelærernes arbejde på den præmis, at *alsidig udvikling* er noget, der kan udarbejdes standardiserede formler og skemaer for, gældende for alle elever og på et så præcist beskrevet grundlag, at det kan både måles og vejes.

Men måske har lærerne haft god grund til at forstå det anderledes. Måske forstod de det sådan, at for den enkelte elevs alsidige personlighedsudvikling kan man ikke og bør man ikke sætte mål op, fordi målet jo er givet i loven: den enkelte elevs alsidige udvikling. Sådan har det i hvert fald været efter lovene af 1975 og 1993, og på det grundlag er de blevet undervist i læreruddannelserne.

Det kan umiddelbart virke forvirrende, at EVA's medarbejdere skriver om skolernes *arbejde med at fremme elevernes alsidige udvikling*, al den stund, at netop loven fra 1975, som der jo henvises til, ikke har talt om *elevernes alsidige udvikling*, og heller ikke om *elevens alsidige udvikling*, men om **den enkelte elevs alsidige udvikling**.

1975-loven talte heller ikke om **at fremme** (elevernes eller elevens) alsidige udvikling. Den talte om at **give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, som medvirker til den enkelte elevs alsidige udvikling**. Og det er jo noget ganske andet.

Jeg har undersøgt, hvordan det kan være gået til, at så alvorlige misforståelser og så urimelige forvrængninger vedrørende folkeskolens selvforståelse år 2009 og forståelse af og for folkeskolens opgave er blevet formidlet til offentligheden gennem en offentligt anerkendt institution som EVA. Mit ærinde er ikke at kommentere lærernes forskelligartede udtalelser, men udelukkende kritisk og dokumenterende at undersøge den tilgang, EVA har haft til den opgave, Formandskabet for Skolerådet har besluttet skulle udføres..

Jeg tager derfor udgangspunkt i de dokumenter, der repræsenterer det forberedende arbejde: Appendiks A med Projektbeskrivelsen og Appendiks B med anvendt litteratur og hjemmesider, samt Appendiks C med oplysninger om de to eksperter tilknyttet undersøgelsen.

Jeg har søgt og fået aktindsigt i den korrespondance, der har været mellem EVA og Formandskabet for Skolerådet, idet det fremgår af Agi Csonkas forord til rapporten, at undersøgelsen er gennemført på foranledning af Formandskabet for Skolerådet, og fordi det synes rimeligt at undersøge, i hvilket omfang det er Formandskabet for Skolerådet, der gennem sin kommunikation med EVA har givet anledning til miseren.

For overskuelighedens skyld opridser jeg først de kritikpunkter, som uddybes tematisk i de senere afsnit.

Kritikpunkter

EVA giver anledning til misforståelser ved at præsentere sin undersøgelse med udgangspunkt i en påstand som *Elevens alsidige udvikling står som et helt centralt begreb i folkeskoleloven og har siden 1975 været en af de mest grundlæggende værdier i skolen*. Ved nærmere undersøgelse viser det sig nemlig, at Evas undersøgelse tager afsæt i den formålsparagraf, som blev indført i loven i 2006, og som er afgørende forskellig fra lovene 1975 og 1993.

EVA har ved forberedelsen af undersøgelsen *af seks skolars arbejde med at fremme elevernes alsidige udvikling* undladt at inddrage den lovgivning, herunder især formålsparagrafferne, der har været gældende for folkeskoleområdet i perioden 1975-2000.

De begreber, som EVAs undersøgelse beskæftiger sig med, blev introduceret i skolelovgivningen i 1975, og blev omhyggeligt beskrevet og begrundet i bemærkningerne til lovforslaget allerede fra 1972, og blev siden grundigt og detaljeret kommenteret i den pædagogisk-juridiske faglitteratur, men EVAs medarbejdere har totalt negligeret litteraturen herom.

EVA har i den forberedende fase ikke været tilstrækkelig opmærksom på, om lærere og ledere, der skulle deltage i undersøgelsen, havde påbegyndt deres skolearbejde før eller efter vedtagelsen af skolelovene 2003 og især 2006. Det er vel sandsynligt, at en stor del – størstedelen måske – af de pågældende har arbejdet i skoler, hvor lovene fra 1975 og 1993 har gjort sig stærkt gældende. Det er sandsynligt, at lærere og ledere i 2009 i deres holdninger til deres arbejde har været præget af skolelovene fra 1975 og 1993, og naturligvis også fra 2003 og 2006.

EVAs medarbejdere har været vidende om den diskussion, der har været om ændringen af folkeskolens formål i 2006, men har på grund af deres manglende kendskab til lovgivningen fra 1975 og 1993 (jf. ovenfor) ikke forstået, at der i 2006 skete et så afgørende brud på hidtidig lovgivning, at formålsparagraffens begreber om alsidighed og personlighedsudvikling i 2006 totalt ændrer karakter i forhold til såvel 1975 loven som 1993 loven.

EVA's medarbejdere bruger i flæng udtryk som *elevernes alsidige udvikling*, *elevens alsidige udvikling* og *den enkelte elevs alsidige udvikling* uden at være opmærksom på, at 2003-loven adskiller sig fra hidtidig lovgivning ved at bruge flertalsformen inde i loven i åbenlys modstrid med entalsformen i samme lovs formål. Det betyder, at der i selve loven er indbygget en selvmodsigelse, idet flertalsformen gør det muligt at standardisere, hvad entalsformen udelukker: at opstille ensartede kriterier for, hvori eller hvoraf alle sider af børns personlighedsudvikling består.

EVA's medarbejdere har ikke forstået, at udvikling som begreb ikke kan stå alene: nogen udvikler **sig** eller nogen udvikler **nogen** eller **noget**. Når der i lovgivningen tales om elevens udvikling, har det hidtil betydet **den enkelte elevs personlighedsudvikling**. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget i 1972 (1975), og i overensstemmelse med denne forståelse ville det ikke være muligt eller tilladeligt at opstille mål for hvert enkelt barns personlighedsudvikling gennem opstilling af ens mål for alle elevers personlighedsudvikling.

EVA har begået en alvorlig fejl ved ikke at læse *alsidig udvikling* i de tekstlige sammenhænge som et element i en formålsparagraf, hvori indgår andre elementer, fx begreber som **kundskaber** og **færdigheder**, der jo fastslår folkeskolens hovedopgave som **undervisning**, i overensstemmelse med grundlovens skoleparagraf.

Der er således forskel på, om der i en formålsparagraf tales om, at skolen skal **give** eleverne kundskaber og færdigheder (som i 2006), eller om skolen skal **give eleverne mulighed for at tilegne sig** kundskaber og færdigheder (som i 1975). Og vigtige begreber som **selvvirksomhed**, **evne til selvstændig vurdering og stillingtagen** og **medbestemmelse**, som stod i formålet i 1975, er helt borte fra formålet i 2006. Det er naturligvis et klart signal fra regering og folketingets flertal om en helt anden skolepolitik end den hidtidige fra perioden 1975-2003.

”Elevernes alsidige udvikling”

Allerede titlen på den offentliggjorte rapport: *Undersøgelse af seks skolars arbejde med at fremme elevernes alsidige udvikling*, og direktørens forord s. 5 i rapporten: *Det har siden 1975 fremgået af folkeskolens formålsparagraf...at skolen skal støtte og fremme elevens alsidige udvikling* signalerer, at noget grundlæggende i EVA's projekt er galt:

I 1975 loven hed det i formålet: *den enkelte elevs alsidige udvikling*.

I 1993 loven hed det i formålet: *den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling*.

I 2003 loven hed det i formålet: *den enkelte elevs alsidige personlige udvikling*.

I 2006 loven hed det i formålet: *den enkelte elevs alsidige udvikling*.

Hvad handler rapporten og undersøgelsen nu om? Elevens alsidige eller elevernes alsidige udvikling? Eller om det, som faktisk har været den bærende formulering i formålene fra 1975 til 2006: *den enkelte elevs alsidige udvikling*?

I rapportens undertitel bruges udtrykket *elevernes alsidige udvikling*. I Forordet bruges udtrykket *elevens alsidige udvikling* 4 gange.

I Appendiks A forekommer udtrykkene *den enkelte elevs alsidige udvikling* og *elevens alsidige (personlige) udvikling* samt *elevernes alsidige udvikling* vilkårligt og uden, at det tillægges nogen særlig betydning, om man skriver det ene eller det andet.

Men: Udtrykket *den enkelte elevs alsidige udvikling* er ikke det samme som *elevens alsidige udvikling* eller *elevernes alsidige udvikling*. *Den enkelte* er - i Søren Kierkegaards land - naturligvis *den enkelte*. Der kan ikke være nogen tvivl om, at her har lovgiverne hverken ment alle eleverne eller hver enkelt elev, men netop den enkelte elev.

Udtrykket *elevernes alsidige udvikling* anvendes første gang i folkeskoleloven af 2003, ikke i formålsparagraffen, men i paragraf 10, som vedrører mål (slutmål og trinmål) og indhold (vejledende læseplaner). Her står i stk. 4: *Undervisningen i de enkelte fag og emner og i tværgående emner og problemstillinger, jf. § 5, stk. 1, skal fremme elevernes alsidige personlige udvikling, jf. § 1, stk. 1.*

Og i det følgende stk. 5 står der: *Undervisningsministeren kan udsende vejledende materiale om beskrivelsen af elevernes alsidige personlige udvikling, undervisning i tværgående emner og problemstillinger samt vejledende opgavesæt, eksempler på timeplaner m.v.*

I formålet, lovens § 1 stk. 1, stod der : *den enkelte elevs alsidige personlige udvikling*.

Lovændringen i 2003 er bemærkelsesværdig, idet man normalt forventer, at der er konsekvens i en lovs sprogbrug, og for en skolelovs vedkommende, at lovens enkelte paragraffer bøjer sig for teksten i det overordnede formål. Lovændringen var fatal, idet den har kunnet danne hjemmel for udarbejdelse af faghæfter for *elevernes alsidige personlige udvikling*, hvorefter der ved en sådan flertalsbestemmelse blev åbnet en sproglig mulighed, der ikke fandtes i den individualiserende entalsform, for at elevernes alsidige udvikling i standardiserede og ensrettende former kan søges udtrykt i trinmål og slutmål, som det anføres i § 10 stk. 1 og 2 for fagene og obligatoriske emner, hvorved elevernes alsidige personlige udvikling gøres til et skolefag eller et obligatorisk emne, dvs. noget der skal undervises i.

Undervisningsministeriet udsendte da også i 2003 som led i serien Fælles Mål faghæfte 24 *Elevernes alsidige personlige udvikling*, og Gladsaxe Kommune udarbejdede i 2004 Trinmål for *børnenes alsidige, sociale og personlige udvikling*, og det fremgår af EVAs rapport, at andre kommuner har udarbejdet noget tilsvarende, uden at sådanne materialer dog er nævnt i rapportens referencelister.

Alsidig udvikling betød altså ét og noget entydigt i perioden 1975 til 2003 og noget helt andet og noget flertydigt i tiden efter 2003.

Det fremgår af Appendiks B, at loven fra 2006 har været kendt for konsulenterne. Lovene fra 1975, 1993 og 2003 er ikke nævnt i litteraturlisten.

Appendiks B nævner Bertel Haarders kronik om *Folkeskolens dobbelte formål* (fra 2005) og interviewet i Folkeskolen med professor Ove K. Pedersen om *Filosofien der blev væk* (fra 2008). Det må således have været kendt for konsulenterne hvilken uenighed der har været om folkeskolelovens formålsparagraf omkring netop dette tidspunkt.

”At fremme elevernes alsidige udvikling”

I indledningen til Projektbeskrivelsen hedder det, at det siden 1975 har fremgået af folkeskolelovens formålsparagraf, at folkeskolen *skal støtte og fremme den enkelte elevs alsidige udvikling*, og direktør Agi Csonka skriver i forordet til rapporten tilsvarende om at **støtte og fremme elevens alsidige udvikling**.

Intet kan være mere forkert – uanset om man taler om den enkelte elev eller eleven.

I 1975-loven stod der: *Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, som medvirker til den enkelte elevs alsidige udvikling.*

Efter 1975-loven skulle skolen **ikke støtte og fremme elevens alsidig udvikling**, men give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber og færdigheder, men ikke hvilke som helst kundskaber og færdigheder, men netop sådanne, *som medvirker til den enkelte elevs alsidige udvikling.*

Kravet om, at folkeskolen skal formidle kundskaber og færdigheder, som fandtes i tidligere love, og som er i logisk overensstemmelse med grundlovens skoleparagraf, havde selvfølgelig fortsat gyldighed i 1975, men formidlingen af kundskaber og færdigheder skulle fra nu af være begrundet i hensynet til den enkelte elevs alsidige personlighedsudvikling, ikke som tidligere af hensyn til Gud, Kirke eller Fædreland.

I 1993 loven stod: *Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.*

I begge love har folkeskolens opgave altså bestået i formidling af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, som/der medvirker til den enkelte elevs alsidige (personlige) udvikling.

Hvorfra kommer så tanken om, at det er folkeskolens opgave *at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling?*

Fra 2006-lovens formålsformulering, men forberedt (jf. ovenfor) i 2003-lovens nye § 10. stk. 4: *fremme elevernes alsidige personlige udvikling.*

Efter 2006-loven skal folkeskolen... *give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og*

historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Selv om undersøgelsesrapporten bruger de forskellige udtryk om alsidig udvikling i flæng, kan der ikke være tvivl om, at konsulenternes forståelse af begrebet er hentet i 2006-lovens formålsparagraf.

Når de lærere og skoleledere, konsulenterne har talt med, kan være uddannet efter fire forskellige love, må der nødvendigvis opstå forståelsesproblemer – især da EVAs medarbejdere tydeligvis går ud fra, at de alle er uddannet efter love, som, hvad formålet angår, er identiske med 2006-loven.

”Elevens alsidige udvikling er ikke tidligere blevet undersøgt”

Elevens alsidige udvikling er ikke tidligere blevet undersøgt, hedder et afsnit i Projektbeskrivelsen s.75.

Dermed menes to ting:

Begrebet har aldrig været genstand for en undersøgelse, og

Denne undersøgelse har derfor til formål at sætte fokus på hvordan denne helt centrale del af folkeskolens formålsparagraf bliver omsat i folkeskolens hverdag.

Men hvis man ikke ved, hvad et begreb dækker, hvordan kan man så fokusere på, hvordan det omsættes i praksis? Det beviser rapporten, at det kan man heller ikke – hvor meget man end anstrenger sig.

Begrebet har naturligvis været genstand for en begrebsbestemmelse. Det skete i perioden 1972 til 1975 i forbindelse med lovforslagets tilblivelse og fremlæggelse, og det skete i tiden efter lovens vedtagelse i den pædagogisk-juridiske faglitteratur.

Folkeskoleloven af 1975 forelå blandt andet i en kommenteret udgave med titlen *Folkeskolen i dag*, 3. reviderede udgave 1978, redigeret af Hans Cornelius og udgivet på forlaget Suenson.

Daværende kontorchef i Undervisningsministeriet cand. jur. Henrik Helsted gør her rede for lovens baggrund og dens hovedtræk og kommenterer selve loven paragraf for paragraf. Helsted havde været sekretær for undervisningspligtudvalget 1967-71, medlem af Folkeskolens Forsøgsråd 1969-76 og tilforordnet Folkeskolens læseplansudvalg 1970-75. Han havde deltaget i det forberedende arbejde med 1975-loven og på nærmeste hold fulgt folketingets behandling af de forskellige lovforslag frem til vedtagelsen i juni 1975.

Den nye lovs formål lød (s. 31):

§ 2. Stk. 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, som medvirker til den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må i hele sit arbejde søge at skabe sådanne muligheder for oplevelse og selvvirksomhed, at eleven kan øge sin lyst til at lære, udfolde sin fantasi og opøve sin evne til selvstændig vurdering og stillingtagen.

Stk. 3. Folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fælles opgaver. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed og demokrati.

I bemærkningerne til loven hed det: *Med ordet "alsidige" er det fremhævet, at skolen skal tilgodese alle sider af elevernes personlighedsudvikling, ikke blot den intellektuelle, men også den følelsesmæssige, den fysiske og den "sociale" udvikling (evnen til at omgås andre).(s.31).*

Henrik Helsted skriver om den nye formålsparagraf (s.16-17):

Der er her gjort et forsøg på først kort at beskrive skolens hovedopgave: undervisningen og det hovedsynspunkt, ud fra hvilket skolen må udvælge sit undervisningsstof: den enkelte elevs alsidige udvikling.

Dernæst understreges det, hvilke egenskaber hos børnene skolen særligt skal søge at fremme og udvikle: deres lærelyst, fantasi og selvstændige dømmekraft, og på hvilken måde dette skal ske: gennem børnenes oplevelse og selvvirksomhed.

Om stk. 2 skriver Helsted: *Udviklingen af disse egenskaber kan ikke blot opfattes som selvstændige mål for elevernes alsidige udvikling, men også som forudsætninger for, at tilegnelsen af kundskaber, færdigheder osv. kan lykkes. (s. 31-32).*

Om baggrunden for indholdet af formålsparagraffen skriver Helsted (s.17): *De vestlige samfund er blevet, hvad man kalder pluralistiske, dvs. de er præget af en splittelse mellem en række indbyrdes modstridende opfattelser af, hvordan samfundet bør indrettes. I denne situation er man så at sige nøjedes med at fremhæve barnets alsidige personlighedsudvikling og at kræve de rammer respekteret, inden for hvilke modsætningerne kan udfolde sig: ytringsfriheden og den demokratiske beslutningsproces.*

Efter 1975-loven var det altså som noget helt epokegørende nyt folkeskolens opgave at *give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber og færdigheder, som medvirkede til den enkelte elevs alsidige udvikling.* Denne forståelse af begrebet alsidig personlighedsudvikling er helt forsvundet fra 2006-loven.

"Alsidiq udvikling er et abstrakt og komplekst begreb"

Blandt andet fordi evalueringskonsulenterne ikke har læst ordentligt på lektionen, dvs. på de tidligere folkeskolelove, får de enorme problemer ved udarbejdelsen af deres projektforslag, hvilket igen og igen viser sig i sproget og ved anvendelse af helt forvrøvede eksempler:

Alsidig udvikling er et abstrakt og komplekst begreb. Ét er hvordan begrebet kan forstås og fortolkes i henhold til lovtæksten, eller hvordan begrebet kan anskues teoretisk, noget andet er hvordan begrebet omsættes i den pædagogiske praksis. Et eksempel på begrebets anvendelse i praksis ses fx når en lærer, for at lære eleverne om demokrati, arbejder med princippet om medbestemmelse og medborgerskab i klassen i relation til forskellige fag. (s.74).

Senere hedder det med baggrund i læsning af faghæftet fra 2003:

I denne forståelse ses den alsidige udvikling som noget der foregår i fagene i samspil med udviklingen af faglige kundskaber, men altså også som noget der udgøres af mere end de faglige kundskaber. Elevernes alsidige udvikling er i lovgrundlaget defineret som alle sider af elevens personlighedsudvikling, dvs. den åndelige, intellektuelle, musiske, fysiske og sociale udvikling. Det er en forudsætning for projektet at der tages udgangspunkt i den forståelse af alsidig udvikling som afspejles i lovgrundlaget og faghæftet, hvor den faglige dimension er en del af elevens alsidige udvikling. (S.74).

Det lyder ikke særlig afklarende, og egentlig burde faghæftet fra 2003 vel også anses som forældet efter lovændringerne i 2006.

Evalueringsskonsulenterne skriver i projektbeskrivelsen (s. 74): *Når kommuner og skoler skal beskrive og evaluere arbejdet med elevernes alsidige udvikling i fx værdigrundlag eller elevplaner, kan det på grund af begrebets kompleksitet være vanskelige at finde en dækkende og præcis terminologi for den alsidige udvikling...Nogle gange ses definitioner af begrebet som bygger på en dikotomisering af det faglige og "det andet". Men i denne definition kan der være risiko for at netop den faglige dimension helt kobles fra begrebet, og at man derved reducerer alsidig udvikling til primært at gælde elevens sociale og personlige egenskaber. (s. 75).*

Det begreb (begrebspar), der her skulle undersøges, det vil sige sættes ind i en sproglig sammenhæng, der gør det muligt at tale fornuftigt om det, skal naturligvis ses og søges forstået i sin sammenhæng med andre begreber i de lovtækster, det optræder i, og i sin forhistorie i de tidligere lovtækster.

Alsidig udvikling betyder alsidig personlighedsudvikling. Det fremgår klart af kommentarer og bemærkninger til lovforslaget i (1972) 1975, og måske også ved den tilføjelse med *personlige*, udtrykket fik i 1993, at det, der er på tale, er eleven som person eller som personlighed i ordets almindelige betydning. Evalueringsskonsulenterne anvender selv dette udtryk uden at drage konsekvenserne heraf, og de overser helt den betydning, Ove K. Pedersen tillægger begrebet *personlige* i en artikel, der henvises til i rapportens referenceliste.

Den anden fremgangsmåde, der burde være nærliggende for personer med en akademisk og formentlig humanistisk uddannelse, er ganske enkelt at undersøge begrebernes betydning i andre sammenhænge, fx via ordbogsopslag eller i faglitteratur vedr. udviklingspsykologi og personlighedspsykologi eller filosofisk antropologi:

Udvikling : Alle sider af den menneskelige person udvikler og udtrykker sig gennem virksomhed (handlinger). De enkelte sider kaldes med fagtermer for udviklingsaspekter eller psykiske processer *Psykologisk opslagsbog*, s. 402, Christian Ejlers' forlag 2002.

Personlighed: 1) det at være et personligt væsen, en person, og 2) personlig: egenskaber der giver en person hans individuelle (sær)præg *Store Danske Ordbog*.

Person: Betegnelse for jeget, selvet eller subjektet, for så vidt det ud over bevidsthed og selvbevidsthed også har en krop, et erkendende og handlende forhold til sin omverden og en individuel historie, igennem hvilken den pågældende har udviklet sig (er ved at udvikle sig) til en særegen personlighed med bestemte anlæg, holdninger, karaktertræk og meninger om sig selv og verden. *Politikens filosofi leksikon* (1983).

Personlighedspsykologien har som genstand mennesket, individet eller subjektet forstået som en helhed og hvis psykiske egenskaber blandt andet er følelser, tænkning og handling og dermed også vores livssituation og livshistorie. *Introduktion til psykologi*, s.245, Frydenlund 1998.

Formandskabet for Skolerådet som opdragsgiver - En kommentar

I EVAs forslag til projektbeskrivelse 19.08.08 for Undersøgelse af elevens alsidige udvikling hedder det: *Formandskabet for Skolerådet har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en undersøgelse af hvordan folkeskolen arbejder med at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling.*

Formandskabet for Skolerådet melder skriftlig tilbage til EVA 26.08. 2008 på dets forslag til projektbeskrivelse og foreslår, at formandskabets specifikke kommentarer indarbejdes i den endelige projektbeskrivelse.

Det hedder i skrivelsen:

Formandskabet finder, det er vigtigt, at elevens alsidige udvikling ikke betragtes som en modsætning til elevens faglige udvikling. Det er vigtigt, at denne tænkning indgår som en grundforudsætning for projektet. Formandskabet påpeger, at projektet også skal afdække, hvordan målsætninger og forventninger til den alsidige udvikling hos eleverne omsættes i praksis, herunder om der findes praksis for evaluering og opfølgning af elevernes alsidige udvikling på skolerne og kommunerne.

Endvidere påpeger formandskabet, at der i projektbeskrivelsen i højere grad fokuseres på at identificere lærernes handlinger i relation til arbejdet med udvikling af elevernes alsidige kompetencer.

I forlængelse heraf ønsker formandskabet at understrege, at den del af projektet, der har fokus på, hvornår skolerne synes arbejdet med elevernes alsidige udvikling lykkes bedst, er meget vigtig, da

dette giver mulighed for at identificere de succeskriterier, lærerne lægger til grund for arbejdet med elevernes alsidige kompetencer.

inder [her mangler noget i brevet, FH] formandskabet, at det vil være interessant at få undersøgt, om skolerne har en strategi for arbejdet med elevernes alsidige kompetencer, herunder hvordan forskellige fag og arbejdsformer (eksempelvis projektopgaven) bruges til at understøtte forskellige udtryksformer. I relation til spørgsmålet om, hvorvidt skolen har en strategi for arbejdet med elevernes alsidige kompetencer, kan det være relevant at afdække skolelederens rolle.

Det fremgår af lovbekendtgørelsen om Danmarks Evalueringsinstitut, at *Evalueringer, der alene omfatter folkeskoleområdet, gennemføres efter beslutning fra formandskabet for Rådet for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Folkeskolen.*

Formandskabets tilbagemelding tyder på, at Formandskabet også kan beslutte, hvad der skal komme ud af EVAs undersøgelser. Det forekommer at være i strid med lovbekendtgørelsens § 1. Ovenstående skrivelse fra Formandskabet er så åbenlyst forvrøvlet, at EVA burde besidde kompetencer (formelle såvel som faglige) til at kunne afslå at modtage tilbagemeldinger med en sådan mangel på kvalitet.

De mange gentagelser af den samme frase er påfaldende. Her er åbenbart en sag, som ligger Formandskabet stærkt på sinde, og som der ikke er belæg for i folkeskoleloven: *arbejdet med udvikling af elevernes alsidige kompetencer, arbejdet med elevernes alsidige udvikling, arbejdet med elevernes alsidige kompetencer, arbejdet med elevernes alsidige kompetencer og arbejdet med elevernes alsidige kompetencer.*

Folkeskolens hovedopgave er at undervise, ikke at arbejde (?) med elevernes og slet ikke med den enkelte elevs personlighedsudvikling. Alene af den grund forekommer Formandskabets brug af udtrykket *arbejdet med* direkte anstødeligt.

Anvendelse af ordet *kompetencer* i en tilbagemelding vedr. en undersøgelse om *alsidig udvikling* signalerer mangel på faglig og sproglig kompetence. Tilbagemeldingen fra Formandskabet indledes med at tale om elevens alsidige udvikling og fortsætter med at udtrykke sig i flertal, men bruger ikke den terminologi, der anvendes i folkeskolens formål, *den enkelte elevs*.

Udtrykket *udtryksformer* tillægges en særlig betydning, hvad der forekommer uforståeligt, idet netop dette begreb ikke mere findes i formålsparagraffen.

Holder vi os udelukkende til folkeskolens formålsparagraf, (dvs. ser bort fra § 10 stk. 4 i 2003-loven), så har udtrykket *fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling* kun været at finde i folkeskoleloven fra 2006 og lovændringerne derefter. Det burde have været tilkendegivet udtrykkeligt af Formandskabet over for EVA. Så havde EVA i det mindste fået tildelt fast grund under fødderne fra starten.

Biografiske data:

Fagbogsforfatter, pensioneret seminarielektor; lærereksamen 1958, cand.pæd. i pædagogik 1973, folkeskolelærer 1958-1967, seminarieadjunkt/lektor i pædagogik og didaktik 1967-1999, formand for Foreningen af lærere i de pædagogiske fag ved seminarierne 1976-1982, formand for Læreruddannelsens censorformandskab 1997-2001. Forfatter til "Nazismen" (sammen med Poul Thomsen) 1966 og 1979, "Børn og samfund" 1969, "En skole, skolen, flere skoler, alle skolerne" 1972, "Undervisningspligten" 1983, "Lektier – nej tak!" 1984, "Skolens egne læseplaner" 1991 og "Den professionelle dimension i pædagogik" 2008. Redaktør af "Unge Pædagoger" i 1960erne og af "Dansk pædagogisk tidsskrift" i 1970erne. Fagredaktør på Finn Held og Flemming Olsen: "Introduktion til pædagogik" 2001 og 2008 og "Introduktion til undervisning" 2003.

Mine referencer kronologisk opstillet

Undervisningsvejledning for folkeskolen. Betænkning nr. 253, 1960.

Undervisningsministeriets cirkulære af 6. april 1960 om målet for folkeskolens undervisning.

Betænkning nr. 473 om undervisningspligtens udvidelse, 1968.

Forslag til folketingsbeslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser.

Undervisningsmin.dept., 1. afd.j.nr. 08-33-01/68.

Folkeskolens Læseplansudvalg: Notat om et grundlag for gennemførelse af en reform af de grundlæggende skoleuddannelser, 1971.

Folketingstidende 1972-73, 1973-74, 1974-75.

Folkeskolens opgave. Referat af mødet om Folkeskolens formålsparagraf på Hotel Hamlet 19.-20. april 1972. Undervisningsministeriet 3. august 1972.

Undervisningsministeren den 28.juli 1972: Pressemeddelelse vedrørende udkast til en ny folkeskolelov.

Undervisningsmin. Dept. 1. afd.j.nr.09-09-32/72 Forslag til Lov om folkeskolen.

Cirkulære nr. 143 om gennemførelse af lov om folkeskolen. 22. august 1975.

Henrik Helsted: Folkeskoleloven af 1975 – dens baggrund og hovedtræk, i Hans Cornelius (red.):Folkeskolen i dag. 3. rev. udgave. Suenson 1978.

Henrik Helsted: Folkeskoleloven med kommentarer, i Hans Cornelius (red.):Folkeskolen i dag. 3. rev. udgave. Suenson1978.

Folkeskoleloven 1993 med temaartikler og kommentarer. Ved Magnus Blaksteen, Ebbe Forsberg og Andreas Striib, Forlaget Kommuneinformation 1995.

Elevernes alsidige personlige udvikling. Faghæfte 24. Fælles Mål. Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie nr. 11. 2003.

Trinmål for børnenes alsidige og personlige udvikling. Gladsaxe Kommune november 2004.

Verdens bedste folkeskole. Red. Bertel Haarder. 2005.

Folkeskolens dobbelte formål. Af undervisningsminister Bertel Haarder. Kronik i Berlingske Tidende 9.09.2005. Brugt som indlæg til møde i Globaliseringsrådet.

Niels Egelund: Hvad er en folkeskole i verdensklasse? Hvilke kompetencer er de vigtige? Folkeskolen november 2005. Udarbejdet efter anmodning fra undervisningsministeren til brug for regeringens indstilling til Globaliseringsrådet om en eventuel ændring af folkeskolelovens formålsparagraf.

Margrethe Vestager: En skole, hvor børn lærer – eller hvor kundskaber meddeles? Danmarks Billedkunstlærere. 11. april 2006.

Knud Heinesen: Min krønike 1932-79. 2006.

Bekendtgørelse om elevplaner i folkeskolen. 23.06.2006.

Fælles Mål i skolens hverdag – hvordan? Inspirationsmateriale til kommuner og skoler om implementering af Fælles Mål i skolens hverdag. Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 13 – 2006.

Marianne Hedegård, Jytte Bang og Niels Egelund: Elevens alsidige personlige udvikling: et dialogredskab. Lærervejledning, Elevhæfter til 3.-4. klasse og forældreguides, elevhæfter til 6.-7. klasse og forældreguides. Dansk Psykologisk Forlag 2007.

Folkeskolens filosofi. Idealer, tendenser og kritik, redigeret af Lise Marie Andersen, Simon Laumann Jørgensen og Hanne F. Skovmose. Philosophia. 2008.

Filosofien, der blev væk (interview med professor Ove K. Pedersen) af John Villy Olsen, Folkeskolen 12. sep. 2008.

Bekendtgørelse om anvendelse af test i folkeskolen mv. 26.10.2009.

Alsidig udvikling til debat. Undervisningsministeriet Nyheder 6.10.2009.

Samarbejdsevner skal på afgangsbrevet. Interview med Niels Egelund. Skolerådet.

Formanden for Skolerådets kommentar til EVAs undersøgelse af elevens alsidige udvikling: Faglighed og alsidig udvikling er ikke modsætninger. 10.12.2009.

Skoleledere skal sikre dialog om elevernes alsidige udvikling. 10.12.2009.

Louise Knuth Pedersen: Lærere: Alsidig udvikling og faglighed er modsætninger. Folkeskolen 10.12.2009.

Grethe Andersen: Elevens alsidige udvikling – et diffust begreb. Folkeskolen 10.12. 2009.

Formandskabet for Skolerådet: 4. beretning 9.02. 2010, s. 84-110: Elevens alsidige udvikling.

Seminar om elevens alsidige udvikling – for lærere og skoleledere. 15.02.2010.

Lærere skal sætte ord på arbejdet med elevernes alsidige udvikling 15.02.2010.

Undersøgelse af elevens alsidige udvikling. 15.02.2010.

Astrid Kidde Nørgaard: Trinmål for elevernes alsidige udvikling – nej tak. Folkeskolen 30. 03.2010.

LBK nr. 1073 af 15. 09. 2010 Bekendtgørelse af lov om Danmarks Evalueringsinstitut.

Grethe Andersen: Trinmål sikrer elevernes alsidige udvikling. Folkeskolen 7.09.2010.

Aftaler om Finansloven for 2011: Bilag 2. Styrker uddannelsesforskning. November 2010.

Elevernes alsidige udvikling Faghæfte 47. Fælles mål 2009. Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 4. 2010.

Folkeskoleloven med kommentarer. 14. udgave. Redigeret af Svend Erik Gertz, Dafolo 2011.

Finn Held: Til Rådet for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Folkeskolen (Skolerådet). 8.02.2011. Unge Pædagoger nr. 2, 2011.

Finn Held: Konkurrencestatens små soldater, Unge Pædagoger nr. 3, 2011.

Ove K. Pedersen: Konkurrencestaten. Afsnit 6: Skolen og den opportunistiske person. Hans Reitzels Forlag 2011.

Kopi til direktør Agi Csonka